

УДК 374.7:159.9(417)

СИТНИК Ольга Іванівна
викладач кафедри іноземних мов і методик їх викладання,
Київський університет імені Бориса Грінченка

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НА ПРИКЛАДІ ІРЛАНДІЇ

У статті розглядається місце та роль у розвитку особистості в Ірландській системі освіти дорослих. Автор виокремлює розвиток особистості як важливий фактор соціального розвитку країни, досліджує основні підходи щодо забезпечення розвитку особистості в освіті дорослих в Ірландії та надає характеристику понять «регіональна освіта» та «розвиток суспільства» в Ірландії. Окреслюючи особливості розвитку дорослої людини, автором надано перелік різноманітних громадських організацій, які забезпечують безперервний розвиток особистості в країні.

Ключові слова: розвиток особистості, розвиток суспільства, модель розвитку суспільства, лідерство, самовдосконалення, освіта дорослих, неперервна освіта, програма розвитку суспільства, регіональна освіта, регіональне мистецтво.

Постановка проблеми та її актуальність

Освіта дорослих надає людству широкий доступ до розширення світогляду, збільшення інтелектуального потенціалу та соціальної мобільності особистості протягом її життя. Тому, в умовах сучасного стрімкого розвитку суспільства освіта дорослих трактується як потужний показник суспільного прогресу і розвитку особистості та займає провідні позиції у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Саме освіта дорослих сприяє адаптації особистості у сучасному інформаційному суспільстві, створює умови для забезпечення інтелектуального розвитку людства та відіграє провідну роль у підвищенні конкурентоспроможності країни.

Ключовим чинником у контексті розвитку сучасної особистості в умовах ХХІ століття, від якого залежить успішність діяльності та самореалізації людини, визнається лідерство. Саме на розвиток лідерства сьогодні спрямовуються зусилля у багатьох країнах світу, як розвинених, так і тих, що прагнуть посилити свою конкурентоспроможність на міжнародній арені. Лідерство є відповіддю на сучасний ритм життя, постійні динамічні зміни в усіх сферах, зокрема, зростання конкуренції та глобалізацію.

З часу створення Європейського Союзу освіта дорослих як складова освіти впродовж життя стає найвагомим важелем впливу на життя та розвиток суспільства в цілому і кожної особистості, зокрема. Європейські країни мають вагомий досвід розвитку особистих якостей у системі дорослих, а ідентичність освітніх цілей і завдань з метою створення єдиного європейського простору зумовлюють актуальність поглибленого вивчення та узагальнення досвіду зарубіжних країн, зокрема Ірландії.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі

Глобальні тенденції розвитку освіти дорослих у Європі посилюють інтерес науковців до специфіки розвитку цієї галузі.

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що питання освіти дорослих привертають увагу вітчизняних науковців: проблемою розвитку освіти дорослих в зарубіжних країнах займаються Л. Вовк [1], Л. Сігаєва [3]. Досліджують особливості розвитку особистості в системі освіти дорослих: Л. Лук'янова [2], С. Соболева [4].

Мета статті

Метою нашої статті є обґрунтування специфіки розвитку особистості в системі освіти дорослих в Ірландії. Відповідно до цілей визначено завдання:

- окреслити особливості розвитку особистості крізь призму освіти дорослих в Ірландії;
- визначити мотиви, що спонукають дорослих до розвитку;
- проаналізувати основні підходи щодо забезпечення розвитку особистості у системі освіти дорослих в Ірландії;
- розглянути поняття «регіональна освіта» та «розвиток суспільства».

Виклад основного матеріалу

Хоча в сучасних дослідженнях науковці розглядають поняття «освіта дорослих» по-різному, його основною метою є надання можливості всебічного розвитку особистості, самовдосконалення людини впродовж життя та створення сприятливих умов для цього процесу.

М. Ноулз поняття «освіта дорослих» розглядає в трьох значеннях: у широкому – процес навчання дорослих; у вузькому – комплекс організованих дій щодо навчання дорослих; як об'єднання всіх цих процесів та дії в ідею, яка реалізується в соціальній практиці [4].

На думку С. Соболевої у залежності від цілей у освіті дорослих можна умовно виділити три складові:

- 1) додаткова професійна освіта, що сприяє формуванню професійної основи кадрового потенціалу сучасної високотехнологічної економіки;
- 2) освіта, що спрямована на адаптацію й реабілітацію соціальних і професійних груп;
- 3) освіта, яка забезпечує задоволення різноманітних індивідуальних потреб громадян [4].

Отже, враховуючи освітні пропозиції, які надає система освіти дорослих, без сумніву можна стверджувати про її керуючу роль в розвитку особистості впродовж життя.

Вітчизняна дослідниця Л. Лук'янова [2] зазначає, що освіта дорослих в усіх її вимірах – формальна, неформальна, інформальна, – спрямована на саморозвиток особистості й відповідно, повинна мати підтримку на державному рівні. Саме такий підхід разом із гарантією права особистості на освіту в будь-якому віці є базовою нормою законодавчих актів у розвинених європейських державах [2]. Освіта дорослих – неоприсутнена, остаточно нереалізована ідея розвитку особистості впродовж всього життя, – підкреслює Л. Вовк [1]. Українська дослідниця Л. Сігаєва [3, с.27] розглядає освіту дорослих у двох площинах, з одного боку, як процес, спрямований на реалізацію особистісних потреб дорослої людини з метою зміни якості та рівня її життя, а з іншого – як складну поліфункціональну систему, спрямовану на задоволення фундаментальних потреб людини в освіті, культурі, збереженні здоров'я, адаптації до світу, що різко й швидко змінюється, засвоєння нових соціальних ролей.

Поняття «освіта дорослих» поєднує весь комплекс поступальних процесів формального або іншого навчання, за допомогою яких дорослі розвивають свої здібності, збагачують знання, удосконалюють професійні кваліфікації або застосовують їх у новому напрямку для задоволення власних потреб і потреб суспільства [3, с.27].

Виходячи з того, що ми досліджуємо становлення і розвиток освіти дорослих в Ірландії, вважаємо доцільним детально проаналізувати розвиток особистості в системі освіти дорослих в Ірландії, оскільки цій проблемі приділяється особлива увага як з боку держави, так й суспільства.

Ірландська система освіти дорослих набула активного розвитку з оприлюдненням «Зеленої Книги: освіта для дорослих в епоху навчання» (Green Paper: Adult Education in an Era of Learning) [7], законодавчого документу, опублікованого в 1998 році.

Традиційно, освіта дорослих в Ірландії займала високі позиції щодо особистого та соціального розвитку. Велика кількість різноманітних установ пропонують широкий спектр програм з дуже різнопрофільним предметним змістом. Організаторами виступають

як університети та інші навчальні заклади, так і безліч мистецьких, культурних та громадських асоціацій та груп з особливими інтересами. Багато людей отримують можливість зробити свій вибір серед великої кількості і різноманітності курсів, задовольняючи свої власні потреби завдяки розвитку своїх інтересів, талантів і навичок. Як правило, кожна особистість, залучена до навчання у системі освіти дорослих, прагне реалізувати комплекс мотивів та ставить різноманітні цілі. Найпоширенішими причинами, що спонукають дорослих до навчання є такі: необхідність у глибоких знаннях загального характеру, здобуття професійних вмінь та досвіду, отримання ремеслених навичок, поліпшення перспектив працевлаштування, розширення спектру інтересів та дозвілля, виховання художнього і культурного смаку, розвиток навичок міжособистісних відносин, зокрема лідерства [7, с. 91-92].

Активна діяльність ірландського суспільства відображається в широкому виборі галузей та напрямів особистого та соціального розвитку, окрім суто економічних. Поширення серед ірландського населення захоплення художньою творчістю особливо привертає увагу в цьому контексті. Якість культурного життя суспільства та його здатність до творчого і художнього вираження сприяють стійкому та постійному розвитку суспільства на багато більше ніж будь-який інший аспект життя народу та нації. Нинішнє поживлення та динамічність сучасних форм мистецтва в Ірландії, таких як: кіно, театр, література, музика і танці не тільки урізноманітнюють повсякденне життя людей, а й дозволяють суспільству досягти глибшого відчуття культурної ідентичності і визначають унікальний внесок Ірландії в європейську освіту. У ролі засобу освіти дорослих, така галузь, як регіональне мистецтво з'явилася в другій половині ХХ століття, і вважається одним з найбільш інноваційних і підбадьорливих підходів до особистого та громадського розвитку. Ірландія займає провідне місце у світі за рівнем розвитку та популярності громадського мистецтва серед населення країни.

Традиційно, ірландська система освіти дорослих пропонує та забезпечує широке коло розвивальних курсів з різних напрямів, охоплюючи усесторонній спектр занять культурної, художньої чи ремісничої спрямованості з метою формування загально особистого чи соціального і загально культурного добробуту [7, с. 91-92].

Підтвердженням підвищення широкого громадського інтересу до освіти дорослих з метою особистого, соціального і суспільного розвитку є формування окремого напрямку в освіті дорослих – регіональна освіта (community education). У Білій Книзі з освіти дорослих (Навчання для життя) регіональна освіта описується як один з творчих та найдоречніших компонентів освіти дорослих та функціонує для забезпечення різноманітних освітніх потреб суспільства в конкретному регіоні [7, с. 91–92]. Регіональна освіта розширює спектр освітніх послуг з метою залучення до навчання та розвитку різних верств населення, звертаючи особливу увагу на різноманітні соціальні групи людей (безробітні, знедолені, іммігранти, люди похилого віку, населення з фізичними чи розумовими вадами), враховуючи їх особисті потреби та недоліки. Основною метою регіональної освіти є розвиток суспільства (community development) в усіх його вимірах з урахуванням особливостей регіону і запитів та вимог, що постають перед громадою. Розвиток суспільства в Ірландії набув значного розповсюдження протягом останніх двадцяти років. Бідність, еміграція і високий рівень безробіття в 1970-80-тих роках стали основними важелями у роботі цього напрямку в ХХІ столітті. Впродовж усього часу розвиток суспільства залишається переважно волонтерською діяльністю. Сьогодні, за державної підтримки діяльність напрямку щодо розвитку суспільства зосереджена на подоланні проблем з бідністю й іншими негараздами та впроваджується через ряд державних документів і проектів [8, с. 4].

Крім цього, в Ірландії існує велика кількість різноманітних організацій, залучених до активної діяльності з метою розвитку суспільства, які створюють програми всебічного розвитку як суспільства в цілому, так і окремої особистості задля підвищення рівня добробуту і розширення прав та можливостей населення країни. Під поняттям «програма

розвитку суспільства», ми маємо на увазі розвиток громадських проектів, фінансованих центральними чи місцевими органами державної влади. Термін «Програма» – загальний термін, зазвичай використовується для опису сукупності послуг, як правило, організованих місцевими структурами управління, які діють з різним ступенем автономії від центральної влади [5, с. 4].

Протягом другої половини ХХ – на початку ХХІ ст.. просвітницька діяльність європейських громадських організацій безпосередньо вплинула на розвиток просвітництва у сфері освіти дорослих.

Нинішня модель розвитку суспільства в Ірландії на національному рівні має відображення у ряді національних і європейських програм, таких як «Бідність» (Poverty), «Угода про партнерство» (the Partnership Agreements), а також «Програми місцевого розвитку» (Local Development Programme). Основними національними програмами в цьому огляді є «Програма розвитку суспільства» (Community Development Programme), «Програма розвитку соціальної інтеграції» (Local Development Social Inclusion Programme) і «Сімейні ресурсні центри» (Family Resources Centres) [9, с. 15-19].

Пропонуємо більш детально розглянути одну із вищевказаних програм, «Програма розвитку суспільства» є фінансованою програмою, яка запроваджена 185-ти ресурсних центрах регіонального розвитку суспільства по всій країні. Програма орієнтована на боротьбу з бідністю та іншими недоліками у суспільстві з особливим акцентом на потреби жінок і дітей, дітей-інвалідів, неповних сімей, літніх людей, безробітних, бездомних, мандрівників та інших уразливих груп. Основними напрямками роботи цієї програми є:

- надання необхідної інформації, підтримки чи порад вищезазначеним групам людей;
- забезпечення можливості навчатися дорослому населенню;
- підтримка місцевих підприємств та можливостей створення робочих місць;
- розгляд політичних питань, пов'язаних з роботою проектів і заохочення до участі у програмах розвитку суспільства [9, с. 15-19].

Одним із досягнень сьогодні є те, що Ірландія встановила домовленість між країнами-членами ЄС та з Європейським Парламентом щодо нової програми – «Erasmus+» [6]. «Erasmus+» – це всеохоплююча рамкова програма, яка об'єднує усі чинні міжнародні та європейські схеми, що стосуються навчання, стажування та молоді. Вперше у програму будуть включені спортивні ініціативи. «Erasmus+» об'єднує освітню програму «Навчання впродовж життя» (Lifelong Learning Programme), ініціативу «Молодь у дії» (Youth in Action), а також п'ять інших міжнародних програм (зокрема, Erasmus Mundus і Tempus) в єдину спрощену удосконалену програму. «Erasmus+» зосереджуватиметься на формальному та неформальному навчанні по всьому ЄС з метою підвищення кваліфікації і збільшення можливостей для працевлаштування серед студентів, педагогів і робітників. Також плануються значні зміни для підтримки міжнародного навчання, викладання, стажування, волонтерства та лідерства. Очікується, що у програмі, яка розрахована на 2014-2020 роки, візьмуть участь понад чотири мільйони людей [6].

Висновки

Аналіз ірландського досвіду розвитку особистості крізь призму освіти дорослих дозволив зробити такі висновки:

- В Ірландії освіта дорослих є характерною ознакою розвитку суспільства.
- Завдяки інтенсивному розвитку освіти дорослих в умовах глобалізації, розвиток особистості стає рушійною силою та провідним показником розвитку суспільства в цілому.
- Система розвитку особистості в освіті дорослих в Ірландії, яка набуває актуальності з кінця ХХ століття, є дуже досить динамічним та потужним чинником системи освіти дорослих, що швидко та адекватно реагує на постійно змінні потреби суспільства та особистості.

- Ірландські громадські організації за підтримки уряду країни докладають максимум зусиль для створення сприятливих умов щодо активного залучення та участі різних верств населення у різноманітних проектах та заходах, спрямованих на поширення нових знань та розвиток особистості задля створення суспільного добробуту.
- Розвиток особистості дорослої людини беззаперечно сприяє формуванню та становленню лідерських якостей, які необхідні задля прийняття кращих рішень, умов, реалізації нових ідей та пошуку шляхів до звершень.
- Визначивши пріоритет розвитку особистості запорукою сприятливого економічного та соціального розвитку всієї країни, Ірландія демонструє яскравий позитивний досвід підвищення освіченості населення країни.

Вивчення досвіду Ірландії з розбудови системи освіти дорослих викликає значний інтерес і може стати важливим джерелом всебічного осмислення й творчого використання його позитивних ідей у практиці інших країн.

Проведене дослідження не вичерпує зазначеної проблеми. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо у дослідженні тенденцій у сфері освіти дорослих у Європейських країнах, зокрема Ірландії.

Список використаних джерел:

1. Вовк Л.П. Генезис пріоритетних тенденцій освіти дорослих в Україні (II пол. XIX - 20- ті роки XX ст.) : дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Вовк Людмила Петрівна ; Український держ. педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 1995. – 411 с.
2. Лук'янова Л.Б. Освіта дорослих у контексті сучасної освітньої парадигми / Л.Б. Лук'янова // Андрагогіка в професійному навчанні безробітних: матеріали науково-методологічного семінару (20 вересня 2012 р., м. Київ). – Уклад.: Л.М. Капченко, Л.Й. Літвійчук, Н.В. Савченко та ін. – К.: ІПК ДСЗУ, 2012. – С. 14–25.
3. Сігаєва Л. Є. Розвиток освіти дорослих в Україні (друга половина XX ст. – початок XXI ст.) / Л. Є. Сігаєва; ред. С. О. Сисоєва. – К.: [ЕКМО], 2010. – 419 с.
4. Соболева С.М. Освіта дорослих як важливий фактор розвитку суспільства / С.М. Соболева // Освіта дорослих як фактор розвитку дорослої людини в умовах сучасних соціальних змін: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Черкаси, 21–23 березня, 2012 року. – Черкаси: Редакційно-видавничий відділ ЧНУ, 2012. – С. 122–126.
5. Bamber John, Owens Stella, SchonfeldHeino andGhate Deborah EffectiveCommunityDevelopmentProgrammes: Anexexecutivesummaryfromareviewoftheinternationalevidence/ JohnBamber, StellaOwens, HeinoSchonfeldandDeborahGhate.– Ireland: TheCentreforEffectiveServices. – Dublin:NCI,2009. – 14 p.
6. Erasmus+: Ірландія досягла згоди щодо нової програми з навчання, молоді та спорту. – Портал «Європейський простір», 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/view/258384.html>.
7. GreenPaper: Adult Education in an Era of Learning. – Dublin.– November 1998. – 136 p.
8. PolicySubmission:CommunityDevelopmentProgramme 2007-2013.– Ireland: Rural &Gaeltacht Affairs, 2007. – 55p.
9. Motherway Brian The Role of Community Development in Tackling Poverty in Ireland, a literature review / Dr. Brian Motherway,– Ireland: Combat Poverty Agency, 2006. – Ireland. – 77p.

Ситник О.И.

Развитие личности в системе образования взрослых на примере Ирландии

В статье рассматривается место и роль развития личности в Ирландской системе образования взрослых. Автор выделяет развитие личности как важный фактор

социального развития страны, исследует основные подходы по обеспечению развития личности в образовании взрослых в Ирландии и предоставляет характеристику понятий «региональная образование» и «развитие общества» в Ирландии. Определяя особенности развития взрослого человека, автором дан перечень различных общественных организаций, которые обеспечивают непрерывное развитие личности в стране.

Ключевые слова: развитие личности, развитие общества, модель развития общества, лидерство, самосовершенствование, образование взрослых, непрерывное образование, программа развития общества, региональная образование, региональное искусство.

Sytnyk Olga

Personal development in adult education in Ireland

The article discusses the role and place of the personal development in the system of Irish adult education. The author highlights the development of the individual as an important factor of community development, examines the main approaches to provide personal development through adult education in Ireland and provides a description of the concepts of "regional education" and "community development" in Ireland. Defining features of personal development, the author provides a list of various public organizations that provide continuing personal development in the country.

Keywords: personal development, community development, the model of community development, leadership, self-improvement, adult education, lifelong education, community development program, regional education, regional art.